

Tvistelovsbrev nr. 18.

Forsømmelser, fraværdom og stansing

Kapittel 16 III omhandler rettsvirkningene av ulike typer prosessuelle feil eller forsømmelser fra partenes side. Reglene er mer samlet og har en bedre systematikk enn i tvistemålsloven.

Ved *mangelfull prosesshandling* skal retten gi nødvendig veiledning og sette frist for å rette feil som etter sin art kan avhjelpes, jf. § 16-5 jf. § 11-5. Hvis en part er sterkt å bebreide (grov uaktsomhet i flg. forarbeidene) skal det tungtveiende grunner til for adgang til retting. Når prosesshandlingen er rettet, regnes den som riktig fra det tidspunkt den først ble foretatt. Manglende retting innen fristen medfører at prosesshandlingen avvises eller tilbakevises.

§ 16-6 gjelder *unnlatt prosesshandling*: Handlinger som er foretatt for sent eller helt unnlatt. Den erstatter domstollovens regler om oppreisning og tvistemålslovens regler om oppfriskning. "Fravær i saken" er fellesbetegnelse på forsømmelser som kan føre til at saken eller vedkommende rettergangsskritt kan bringes til avslutning, ved avvisning eller fraværdom, jf. §§ 16-9 og 16-10, og er uttømmende regulert i §§ 16-7 og 16-8. Slike forsømmelser kan avhjelpes ved oppfriskning etter § 16-12. Oppfriskning gir parten tillatelse til å foreta den unnlatte prosesshandlingen og fortsette saken i samme stilling som om forsømmelsen ikke var begått. Alternativt skal saken avsluttes ved fraværavgjørelse etter § 16-9 eller § 16-10. Parten skal da først gis anledning til å begjære oppfriskning hvis det er grunn til å tro at fraværet er gyldig, jf. *andre ledd*. Ellers er det opp til rettens skjønn om parten gis anledning til å begjære oppfriskning. Når unnlatt prosesshandling ikke utgjør fravær i saken kan retten likevel nekte prosesshandlingen foretatt, jf. *tredje ledd*.

Fristforsømmelser som betyr "fravær i saken" og medfører fraværsvirkninger er regulert i § 16-7. *Første ledd* gjelder dels lovbestemte frister og dels frister fastsatt av retten og viderefører stort sett gjeldende rett. *Fristforelegg i andre ledd* en helt ny ordning. Et fristforelegg er et pålegg fra retten til en part om å foreta en unnlatt prosesshandling under trussel om fraværsvirkning hvis fristen forsømmes. Oversittes fristen, inntre fraværsvirkninger i § 16-6. *Tredje ledd* begrenser adgangen til å gi fristforelegg hvis en part bestrider plikten til å foreta prosesshandlingen. Forelegget kan da ikke utstedes før tvist om plikten er endelig avgjort.

Uteblivelse fra rettsmøter som betyr fravær i saken er regulert i § 16-8, kfr. § 16-2. *Første ledd* gjelder fravær i saken i kraft av loven: Uteblivelse fra rettsmøte til sluttbehandling av saken eller fra rettsmøte for muntlig tilsvare. *Andre ledd* gjelder fravær når retten har bestemt at det vil bety fravær i saken at parten ikke møter. Det er ikke tilstrekkelig at prosessfullmektigen møter når parten har personlig møteplikt, jf. *tredje ledd*. *Fjerde ledd* gir regler som likestiller enkelte forsømmelser under rettsmøter med det å unnlate å møte.

Virkingen av *saksøkerens fravær i saken* er avvisning, jf. § 16-9. Den samsvarer stort sett med tvistemålsloven, men motpartens adgang til å velge mellom avvisning og uteblivelsesdom er ikke videreført. Avvisning forutsetter at partene er gjort kjent med følgen av fravær i saken bortsett fra ved oversitting av rettsmøtelfrister.

Virkingen av *saksøktes fravær i saken* er fraværdom, jf. § 16-10. Den erstatter tvistemålslovens ordning med uteblivelsesdom. Fraværdom bare kan avsies i saksøkerens

favør og etter begjæring. Hva dommen skal bygge på er angitt i *andre ledd*. Retten har et selvstendig ansvar for rettsanvendelsen, jf. § 11-3 første punktum.

Oppfriskning er det ordinære rettsmiddel mot fraværsavgjørelser, jf. § 16-11. Den tilsvarende tvistemålslovens regler om oppfriskning mot uteblivelsesavgjørelser, men begrenser adgangen til anke. Oppfriskning erstatter oppreisning etter domstolloven mot fristoversitting. Fraværsavgjørelsen kan ankes med påstand om oppfriskning hvis retten samtidig med fraværsavgjørelsen har forkastet en begjæring om oppfriskning, jf. *andre ledd*. Formålet er å unngå at den domstolen som har tatt stilling til spørsmålet, skal behandle det på nytt.

Vilkårene for oppfriskning følger av § 16-12 første ledd. Det er nytt at adgangen til oppfriskning er begrenset. Hva som er gyldig fravær, er regulert i *andre ledd*. Hvis parten ikke oppfyller vilkårene, må spørsmålet om oppfriskning vurderes etter *tredje ledd*. Etter *første ledd andre punktum* skal oppfriskning også gis når fraværsavgjørelsen av forskjellige grunner er avsagt med urette.

Oppfriskning kan begjæres både før retten har avsagt fraværsavgjørelse og som rettsmiddel mot avgjørelsen etter § 16-11, jf. § 16-13 første ledd. En begjæring om oppfriskning må avgjøres først. Hvis begjæringen forkastes, gjøres det som ledd i fraværsavgjørelsen. Fristen for å begjære oppfriskning er én måned, jf. *andre ledd*. Fristberegningen følger av *tredje og fjerde ledd*. Behandlingen av begjæringen er regulert i § 16-14. Adgangen til å anke en kjennelse som *tillater* oppfriskning, er begrenset til feil lovanvendelse eller saksbehandling, jf. *andre ledd*. En kjennelse som nekter oppfriskning kan ankes på vanlig måte, jf. § 29-3.

Kapittel 16 IV gir en klarere strukturering av reglene om stansing og viderefører i stor grad gjeldende rett. § 16-15 regulerer virkningen av stansing og når virkningene opphører. Omfanget av stansingen når saken gjelder flere krav, er regulert i *tredje ledd*. Som hovedregel skal saken heves når den har vært stanset i to år, jf. § 16-19. Stansing er delt inn etter:

- 1) lovbestemt stansing § 16-16: ved krigstilstand, parters dødsfall eller konkurs
- 2) avtalt stansing § 16-17, som gir partene en videre adgang til stansing enn i tvistemålsloven
- 3) andre tilfeller § 16-18: 1) på begjæring fra en part når det rettsforhold saken skal avgjøre vil bli avgjort i en annen sak. 2) dersom tungtveiende grunner ellers taler for det.

Aktuelle problemstillinger – diskusjonstemaer

1. Hvilke typer prosessuelle feil kan avhjelpes etter § 16-5? Når skal retting ikke tillates?
2. Når kan det være aktuelt å beslutte fristforelegg etter § 16-6 andre ledd. Diskuter innholdet av vilkårene for og rettsvirkningene av fristforelegg.
3. Hva innebærer vilkårene og rettsvirkningene for hhv. avvisning og fraværdom i §§ 16-9 og 16-10?
4. Hvilket grunnlag skal retten bygge på ved fraværdom?
5. Når kan det være aktuelt for saksøkeren å begjære oppfriskning mot en fraværdom?
6. I hvilke tilfeller kan det gis oppfriskning mot en fraværsavgjørelse som er avsagt med urette, jf. § 16-12 første ledd andre punktum? Og når kan det være aktuelt å gi oppfriskning etter § 16-12 tredje ledd?

Forarbeider:

NOU 2001: 32 bind B, kap. 22 s. 900–925 (forsømmelser i rettergang) og kap. 19 s. 865–870 (stansing)
Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) kap. 20.6 s. 248–252 og kap. 29 s. 423–430

Utarbeidet av lovrådgiver Elisabeth Wittemann,
Justisdepartementet, Lovavdelingen